

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Agentura
pro sociální začleňování

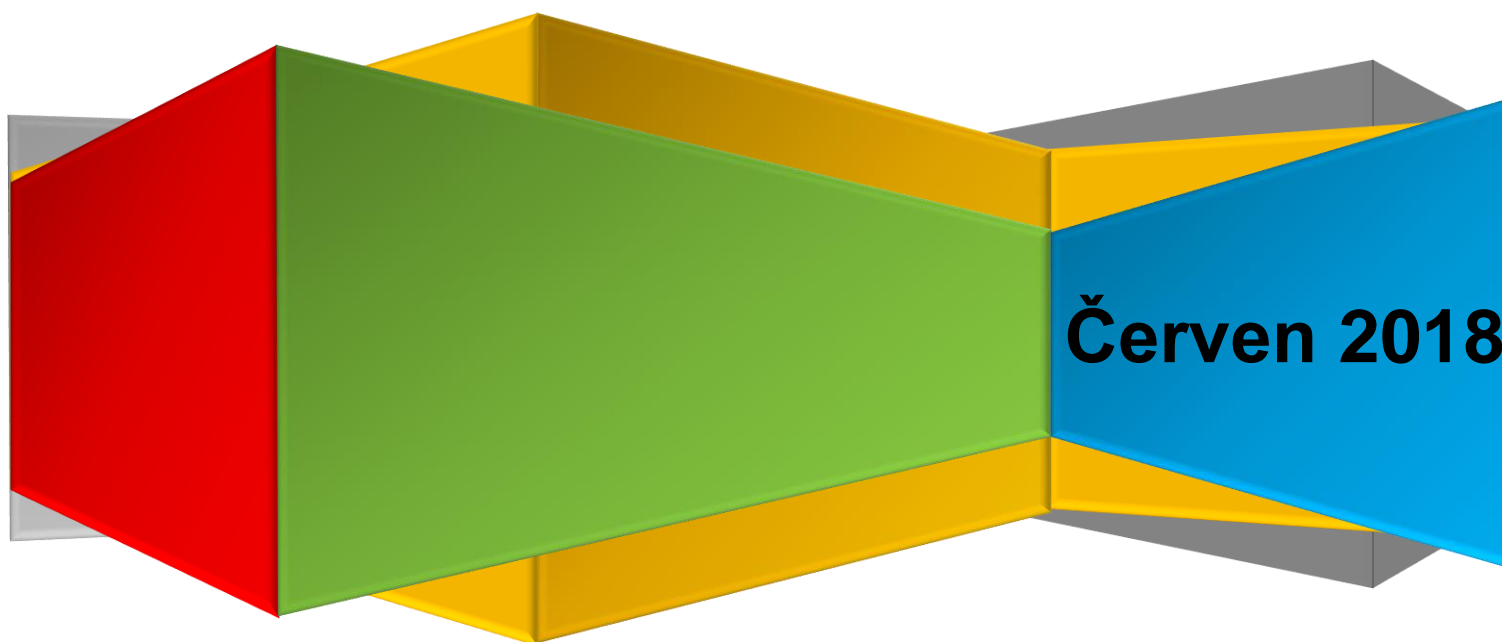
Realizováno v rámci projektu „Systémové zajištění sociálního začleňování“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605.

Vstupní analýza vzdálené dílčí podpory v Čelákovicích

Závěrečná zpráva z výzkumného screeningu

Zpracovala: Zuzana Korecká

Text neprošel jazykovou úpravou

Červen 2018

Obsah:

Seznam zkratk.....	2
Cíle výzkumného screeningu.....	3
Metodologie screeningu	3
Limity screeningu	4
Standardy výzkumné práce Agentury pro sociální začleňování	4
Základní terminologie	5
Agentura pro sociální začleňování	5
Sociální vyloučení	6
Sociální vyloučení v Dělnických domcích	7
Bydlení	7
Bydlení v Dělnických domcích	9
Zaměstnanost	10
Bezpečnost	11
Sociální služby	13
Klíčovní poskytovatelé sociálních služeb v Čelákovcích.....	13
Zadluženost.....	14
Shrnutí	16
Zdroje.....	17

Seznam zkratk

Agentura, ASZ – Odbor (Agentura) pro sociální začleňování, Úřad vlády ČR

MěÚ – Městský úřad

MP – Městská policie

ORP – Obce s rozšířenou působností

OSPOD – Orgán sociálně právní ochrany dětí

SVL – Sociálně vyloučená lokalita

Cíle výzkumného screeningu

Následující zpráva předkládá výsledky screeningu realizovaného Agenturou pro sociální začleňování (dále také Agentura nebo ASZ), která je jedním z odborů Úřadu vlády ČR. Vstupní screening má posloužit jako základní informační materiál pro efektivní spolupráci ASZ s městem Čelákovice v rámci vzdálené dílčí podpory. Analýza je zároveň výchozím materiálem pro další práci ASZ a pro evaluaci výsledků její činnosti.

Spolupráce Agentury a města Čelákovice byla uzavřena na období březen až říjen 2018. Město Čelákovice požádalo o poskytnutí vzdálené dílčí podpory zaměřené na zmírnění problémů souvisejících se sociálním vyloučením. Zájem města se soustředil především na podporu při identifikování rizikových situací a řešení problémů na území obce souvisejících s problematikou sociálního vyloučení. Konkrétně se jednalo o tzv. „kolonku“ neboli Dělnické domky v Křížkově ulici, které byly v Dotazníku k Žádosti o poskytnutí vzdálené dílčí podpory (dále jen Dotazník), popsány jako lokalita vykazující vyšší míru kriminality (včetně výskytu či distribuce drog), vyšší podíl romské populace a osob s trestní minulostí, osob s nižším stupněm vzdělání a často bez perspektivy pracovního zařazení. Vedle tohoto výčtu bylo v Dotazníku rovněž uvedeno, že v lokalitě není vybudován vodovodní řad ani kanalizační stoka a že chybí veřejné osvětlení. Dále byl zmíněn Spolek Dělnické domky.

Výzkumný screening byl na základě vyplněného Dotazníku zaměřen především na zmapování situace v lokalitě Dělnických domků. Jedním z jeho cílů bylo identifikovat míru sociálního vyloučení v Dělnických domcích, zmapovat vztahy tamějších obyvatel a popsat lokalitu z hlediska kvality bydlení a infrastruktury. Vzhledem k tomu, že k dosažení vyjmenovaných cílů, je třeba znát širší kontext, řada oblastí byla mapována za celé území města Čelákovice.

Metodologie screeningu

Vstupní screening vychází především z analýzy tzv. jádrových ukazatelů¹ sociálního vyloučení, které udávají rozsah sociálního vyloučení. Agentura v tomto směru pracuje s indikátory v oblasti bydlení, zaměstnanosti a zadluženosti. Jádrové indikátory jsou komparovatelné v čase a mohou tak sofistikovaně ilustrovat intervenci Agentury pro sociální začleňování v dané lokalitě v rámci realizované spolupráce. V rámci této analýzy byly zpracovány i tzv. checklisty zadluženosti, sociální práce, bezpečnosti a komunitní práce, které doplňují jádrové indikátory o informace o místních kapacitách pro sociální začleňování a nastavení místních politik.

Výzkum využil ve své metodologii kombinaci kvalitativních a kvantitativních metod, kdy jsou analyzována sebraná kvantitativní (povětšinou číselné údaje) a kvalitativní data (např. rozhovory) společně. Použita byla i metoda tzv. *desk research*, tedy sekundární analýza dostupných zdrojů. Tato metoda spočívá v analýze dat získaných od institucionálních aktérů obce.

¹ Jádrové ukazatele jsou indikátory, které ASZ sleduje ve všech kontextech problematiky sociálního vyloučení.

Tabulka č. 1: Seznam realizovaných rozhovorů screeningu

Respondenti	Počet rozhovorů
Odbor pro občanské záležitosti - sociální věci a zdravotnictví	1 polostrukturovaný skupinový rozhovory
OSPOD	1 polostrukturovaný rozhovor
Zástupce městské policie	1 polostrukturovaný rozhovor
Zástupci neziskových organizací	2 polostrukturované skupinové rozhovory 2 polostrukturované rozhovory
Zástupci správy bytů ve vlastnictví města, zástupce bytové komise	1 polostrukturovaný skupinový rozhovor 1 polostrukturovaný rozhovor
Odbor správy majetku a investic	1 polostrukturovaný rozhovor
Zástupce vedení města	1 neformální rozhovor
Obyvatelé Dělnických domků	3 polostrukturované rozhovory 4 neformální rozhovory 2 neformální skupinové rozhovory

Limity screeningu

V předchozí pasáži bylo uvedeno, že vstupní screening vychází z analýzy jádrových indikátorů ve třech klíčových oblastech. Na tomto místě je třeba zmínit, že se nepodařilo získat požadovaná data od Úřadu práce ČR, který data odmítl poskytnout s odvoláním na možný střet s obecným nařízením o ochraně osobních údajů. Z tohoto důvodu nebylo možné zpracovat část vstupní analýzy věnované zaměstnanosti standardním způsobem. Nedostupnost údajů o příjemcích dávek pomoci v hmotné nouzi se týká rovněž i stěžejního záměru identifikace míry sociálního vyloučení v lokalitě Dělnických domků. Absence údajů byla alespoň částečně kompenzována dotazováním na tuto tematiku v rozhovorech s obyvateli lokality.

Standardy výzkumné práce Agentury pro sociální začleňování

Výzkumníci Agentury pro sociální začleňování (dále jen ASZ) ctí obecně uznávané standardy kvality a etiky výzkumné práce. Mezi tyto standardy kvality patří především dodržování zásady validity a reliability dat. Validity (platnosti) dat je v ASZ dosahováno longitudinálním šetřením na místě, pečlivým výběrem (rekrutací) respondentů, užitím vhodných nástrojů výzkumu i za pomoci přímých citací.

Pro zajištění validity dat výzkumníci v ASZ při své práci využívají tzv. metodu triangulace zdrojů, kdy závěry z terénního šetření vycházejí z kombinace minimálně 3 zdrojů zjištění informací. Práce výzkumníků ASZ je dále založena i na triangulaci výzkumných metod. Mezi standardní použité metody v ASZ tak patří zúčastněné/nezúčastněné pozorování,

polostrukturované rozhovory, sekundární analýza získaných dat včetně statistických dat (deskresearch), případně skupinové rozhovory. Výzkumníci využívají i tzv. triangulaci zjištění v časové ose, tj. ověřují získaná data v rozličných etapách výzkumu.

Reliability (spolehlivosti) dat dosahují výzkumníci v ASZ standardizovaným postupem analýzy dat od jasně stanovených oblastí dotazování (scénáře rozhovorů), vyhotovením přepisů rozhovorů až po kódování sebraných dat (tzv. clustering). Při kódování výzkumníci ASZ redukuje velké množství získaných dat do menších počtů analytických jednotek (clusterů) na základě souvislostí (podobnosti či odlišnosti).

Se sběrem a s analýzou dat končí výzkumníci v ASZ v momentě tzv. nasycení (saturace) dat. Nasycením se chápe jev, kdy již nepřicházejí nové informace či poznatky z terénu, naopak se objevují stále stejné vzorce a kategorie.

Při své práci se výzkumníci ASZ řídí i Etickým kodexem výzkumníků Agentury pro sociální začleňování, který ukotvuje mimo jiné práci s citlivými daty či nestrannost vůči subjektům v terénu. Ve zprávách o výsledcích výzkumníci v ASZ jasně rozlišují mezi poznatky zjištěnými od respondentů, svou interpretací těchto poznatků a jakýmkoliv doporučeními na nich založenými. Použití tohoto kodexu mj. znamená, že v šetření není narušeno soukromí a důstojnost respondentů, respondenti byli vždy informováni o smyslu výzkumu a v případě nahrávání požádáni o jeho svolení. Samozřejmostí je i zaručená anonymita dotazovaných respondentů.

Základní terminologie

Agentura pro sociální začleňování je jedním z odborů Sekce pro lidská práva při Úřadu vlády ČR a spadá do gesce ministra pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu. Agentura funguje od roku 2008 a je vládním nástrojem na podporu obcím, které řeší problematiku sociálního vyloučení.

Agentura pro sociální začleňování

- pomáhá obcím a městům při mapování a detailním poznávání problémů sociálně vyloučených lokalit a jejich obyvatel, při přípravě a nastavování dlouhodobějších procesů pro jejich řešení a při získávání financí na tyto postupy.
- propojuje přitom místní subjekty (města a obce a jejich úřady, ale také neziskové organizace, školy a školská zařízení, Úřad práce, zaměstnavatele, policii a veřejnost), aby při sociálním začleňování spolupracovaly.
- spolupracuje s ministerstvy, přenáší informace z komunální úrovně směrem ke státní správě, podílí se na formování státní politiky sociálního začleňování a její koordinaci. Koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným lokalitám (KPSVL) je nástrojem pomoci obcím a svazkům obcí při sociálním začleňování sociálně vyloučených obyvatel z prostředků Evropských strukturálních a investičních fondů (ESIF) za místní podpory Agentury pro sociální začleňování. V rámci tohoto přístupu mohou obce koordinovaně čerpat prostředky ze tří operačních programů. Podmínkou čerpání je vypracování strategického plánu sociálního začleňování, který obcím a městům Agentura pomáhá zpracovat.

Sociální vyloučení

Pod pojmem sociální vyloučení chápeme **proces vylučování lidí nebo skupin lidí na okraj společnosti, do chudoby a izolace**. Tento způsob vyloučení se projevuje na různých úrovních, např. sociální, prostorové, ekonomické či symbolické. Sociálně vyloučení se nacházejí v situaci, kdy mají sníženou míru přístupu ke zdrojům běžně dostupným většině obyvatel, zároveň s tím se snižuje jejich schopnost udržovat sociální kontakty s obyvateli mimo situaci sociálního vyloučení a možnosti participace na organizaci sociálního života a účasti v rozhodování.

Sociální vyloučení se vyznačuje různými charakteristikami, které se v různých lokalitách vyskytují s různou intenzitou. Společná všem lokalitám a jejich obyvatelům je však skutečnost, že se potýkají s několika zásadními existenčními problémy zároveň, a tudíž jejich řešení, které by směřovalo k vymanění se ze stavu sociální exkluze, je natolik obtížné, že je pro sociálně vyloučeného takřka nedosažitelné bez vnější pomoci.

Základními indikátory sociálního vyloučení je materiální chudoba, dlouhodobá nezaměstnanost, závislost na dávkách v hmotné nouzi, nízká kvalita a nejistota v bydlení, ztížený přístup ke kvalitnímu společnému vzdělávání, vysoká míra zadlužení, výskyt rizikového chování a kriminality a vysoká míra migrace. Jednotlivé ukazatele sami o sobě sociální vyloučení nezakládají. Je to teprve jejich kombinace, která zasaženým jedincům či rodinám brání v integraci či plnohodnotném životě a na různých úrovních je vylučuje ze společnosti. Každý z uvedených aspektů sociálního vyloučení může být v různých lokalitách a u různých jejich obyvatel zastoupen v jiné míře. Kombinace intenzity přítomnosti těchto jevů pak vytváří charakter jednotlivých lokalit, které se stejně jako lokální kontext mnohdy výrazně liší.

Pokud dochází k vyšší koncentraci osob s kombinací několika nebo všech výše zmíněných ukazatelů, hovoříme o sociálně vyloučené lokalitě (SVL). Sociálně vyloučené lokality obvykle vznikají působením systémových aktérů či tržních mechanismů. Při jejich vzniku lze sledovat vnější příčiny tohoto procesu, jako jsou schvalované zákony, postoje institucí, tržní mechanismy a stanoviska zbytku společnosti i faktory vnitřní, mezi které se řadí životní styl samotných sociálně vyloučených, které se často mezigeneračně reprodukuje. Specifickou roli v sociálním vyloučení hraje etnicita. V českém kontextu se pak jedná o etnicitu romskou.

Sociální vyloučení v Dělnických domcích

V úvodních rozhovorech a následně i v průběhu screeningů se ze strany převážné většiny aktérů opakovalo tvrzení, že Dělnické domky sociálně vyloučenou lokalitou nejsou. Což se na základě analýzy získaných dat potvrdilo, je však legitimní Dělnické domky označit za lokalitu se sníženou kvalitou bydlení a zhoršenými hygienickými poměry. Dlouhodobě ne(do)řešený stav infrastruktury (absence kanalizace, vodovodu a veřejného osvětlení) je příčinou vzrůstajícího napětí mezi obyvateli. Struktura obyvatel Dělnických domků je velmi různorodá a to z mnoha hledisek. Žijí zde vlastníci podílů, příbuzní vlastníků podílů i nájemníci. Obyvatelé sami sebe dále dělí na starousedlíky, nově přistěhovalé a osoby v nájmu. Liší se rovněž sociálním a ekonomickým statutem nebo dosaženým vzděláním. V Dělnických domcích žijí Ukrajinci (a Slováci), několik domků obývají Romové. U části romských obyvatel by bylo možné identifikovat znaky ohrožení sociálním vyloučením, nicméně jejich počet není takový, aby jejich přítomnost byla pro sousedství ohrožující, nebo aby docházelo k odlivu majority.

V lokalitě byly zaznamenány vážnější neshody mezi některými obyvateli. Velmi zjednodušeně by se dalo říci, že napětí v lokalitě roste spolu s očekáváním návrhů na dořešení situace s chybějící infrastrukturou ze strany města. Tato situace byla vyhodnocena jako riziková z důvodu vyhocení napjatých sousedských vztahů v lokalitě. Další podpora ASZ v rámci vzdálené dílčí podpory by proto měla směřovat k tomu, aby lidé v lokalitě dostali maximum dostupných informací o dalších krocích vedoucích k rozhodnutí o výstavbě či nevýstavbě kanalizace, vodovodu a osvětlení. Obyvatelům by mělo být explicitně vysvětleno, co pro ně volba konkrétní varianty výstavby bude obnášet (finanční výdaje, administrativní zátěž, stavební zásahy do obytných jednotek, atd.).

V roce 2015 byl několika místními obyvateli založen Spolek Dělnické domky (dále také Spolek), který je možné označit za prvotního hybatele směřování ke spolupráci s ASZ a především za hybatele v jednáních o výstavbě vodohospodářské infrastruktury v lokalitě. Spolek vyvíjí rovněž aktivity komunitního charakteru, upozorňuje také na ekologické dopady neřešení problému s chybějící kanalizací. Napětí mezi obyvateli se však dotýká i osob spojovaných se Spolkem, proto by bylo vhodné, aby se ASZ do řešení problému zapojila jako nezávislý subjekt a případně se pokusila být mediátorem (facilitátorem) hrozícího zvýšeného napětí mezi jednotlivými obyvateli Dělnických domků nebo mezi obyvateli Dělnických domků a zástupci města.

Bydlení

Podle Sčítání lidu, domů a bytů z roku 2011 (SLDB 2011) tvořilo bytový fond města Čelákovice 4 982 bytů. Na rodinné domy připadalo bytů 2 272, v bytových domech to bylo 2 668 bytů, dalších 42 bytů bylo v tzv. ostatních budovách. Z hlediska vlastnické struktury největší podíl představovaly byty ve vlastním domě, dále to byly byty nájemní, následovaly byty v osobním vlastnictví a družstevní byty.

Tabulka č. 2: Bytový fond v Čelákovících dle právního užívání bytu v roce 2011

Bytový fond dle SLDB 2011		
Byty celkem		4 982
Právní důvod užívání bytu	Ve vlastním domě	1 706
	Nájemní byt	1 067
	V osobním vlastnictví	758
	Družstevní byt	635
	Jiný důvod užívání bytu	37
	Jiné bezplatné užívání bytu	93
	Jiné, nezjištěno	údaj není k dispozici

Zdroj: ČSÚ, Veřejná databáze SLDB 2011

Z výsledků SLDB 2011 vyplývá, že největší část bytů byla ve vlastnictví fyzických osob a ve spoluvlastnictví vlastníků bytů. Již méně zastoupenými vlastníky bytového fondu byla bytová družstva a město.

Tabulka č. 3: Bytový fond v Čelákovících dle druhu vlastnictví bytu v roce 2011

Bytový fond dle SLDB 2011		
Byty celkem		4 982
Byty podle druhu vlastnictví	Fyzické osoby	2 075
	Spoluvlastnictví vlastníků bytů	905
	Bytová družstva	870
	Obec	600
	Stát	4
	Jiné, nezjištěno	528

Zdroj: ČSÚ, Veřejná databáze SLDB 2011

Město Čelákovice disponovalo v květnu roku 2018 necelými 700 byty. Správu obecních bytů vykonává město prostřednictvím správní firmy Q-BYT Čelákovice, s.r.o. Byty v majetku města se nacházejí na území Čelákovíc a Milovic. V Milovicích jde o 212 bytů v 8 domech. Cena nájemného činí v Čelákovících 68, 41 Kč za m², v Milovicích je cena nájemného nižší. Podle informací zástupců Q-BYTU jsou osoby ohrožené sociálním vyloučením

koncentrovány spíše v milovických bytech. Město Čelákovice rovněž nabízí k nájmu byty zvláštního určení v domech s pečovatelskou službou.

Vzhledem k vysokému zájmu o byty ve vlastnictví města nedochází k situaci, že by uvolněné byty zůstávaly dlouho bez nájemníků. Město Čelákovice má schválená pravidla pro nakládání s byty v majetku města, která určují postup při výběru osob, kterým bude umožněno uzavřít nájemní smlouvu na volný městský byt. Nájemcem bytu se může stát osoba starší 18 let, jež je občanem České republiky nebo jiného členského státu EU. Je vyžadován trvalý pobyt v Čelákovících nebo má zaměstnání s místem výkonu práce v Čelákovících. Další důležitou podmínkou je bezdlužnost u města, proti budoucímu nájemci také nesmí být vedeno exekuční řízení. Nájemní smlouvy se uzavírají vždy na 2 roky s tím, že v případě řádného plnění povinností nájemcem jsou nájemy prodlouženy. Je vyžadována kauce v hodnotě 3 měsíčních nájmů, která musí být uhrazena již před předáním bytu nájemci.

Mezi obyvatele Čelákovíc ohrožené ztrátou bydlení patří zejména skupina osob, jež pobírají sociální dávky nebo jsou zadlužení. K nim je však třeba přidat ještě další zranitelné skupiny, například samoživitelky a samoživitele, seniory, handicapované, samostatně žijící osoby či uživatele návykových látek. Řešení problémů s bydlením představuje jednu z často poptávaných zakázek klientů sociálních služeb. Podle vyjádření pracovníků v sociálních službách je problém umístit osoby v krizi, nejbližší ubytovny jsou v Brandýse nad Labem. Tento problém je ještě komplikovanější pokud se jedná o rodinu s dětmi.

Bydlení v Dělnických domcích

V lokalitě Dělnické domky se nachází 8 rodinných domů, přičemž každý disponuje 4 (nebo 3) obytnými jednotkami. Podle odhadů zástupců města a dalších aktérů zde žije zhruba 100 osob. Jedná se ale o číslo orientační, počet osob v čase kolísá, vzhledem pronajímání obytných jednotek a návštěvám dlouhodobějšího charakteru v některých domácnostech. Objekty, respektive obytné jednotky jsou v soukromém vlastnictví. Soukromým majetkem byly domky už od šedesátých let 20. století, kdy je obyvatelům nabídnuly k odkoupení Kovohutě². Pozemky zůstaly Kovohutím, a z toho důvodu byly vedeny jako průmyslová zóna. Kvůli tomu zůstala lokalita bez kanalizace, vodovodu a dalších sítí. Ke změně nedošlo ani v roce 2010, kdy byly pozemky prodány městu. Se změnou vlastníka pozemků, očekávali obyvatelé, že dojde k posunu stavu infrastruktury směrem ke standardům 21. století. Ukázalo se však, že dospět ke kýženému cíli nebude vůbec jednoduché, objevily se problémy s územním plánem, jež komplikovaly územní řízení. Město také poukázvalo na skutečnost, že řada rozhodnutí neleží pouze na něm, že ve hře jsou další významní aktéři, jako je například stavební nebo vodoprávní úřad. Dalším argumentem města je zdůrazňování jeho povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře. V lokalitě Dělnické domky tedy nadále není přijatelným způsobem zajištěna likvidace odpadních vod. Dešťová voda je spolu s odpadní vodou odváděna „kanálky“ umístěnými podél předzahrádek na pozemek sousedící s krajními domky. Jednotlivé domácnosti mají vlastní septiky. Dělnické domky nejsou zásobovány pitnou vodou. Obyvatelé musí jako zdroj pitné vody využívat výtokový stojan nedaleko vlakové zastávky. Vodu ze studní je možné používat jako užitkovou. Lokalita postrádá také veřejné osvětlení.

² Společnost Kovohutě vyráběla a prodávala hutní polotovary (tyče, trubky, dráty, profily) z mosazi jejích slitin. Kovodělný podnik se do Čelákovíc přestěhoval z Prahy v roce 1906 a pod různými názvy (název Kovohutě nesl od roku 1949) zde fungoval do roku 2013. V roce 2013 došlo k úplnému zastavení výroby, společnost se zabývá pronájmem kanceláří, výrobních a skladových prostor a venkovních ploch v areálu.

Větší část vlastníků podílů rodinných domků v lokalitě žije, další část svou nemovitost pronajímá. Mezi těmi, kteří nabízejí obytné jednotky k pronájmu, převažují vlastníci, jež podíly zdědili. U starousedlíků bylo zaznamenáno, že jednotliví členové rodiny, vlastní podíly ve více rodinných domcích. Jak již bylo zmíněno, složení obyvatel je velmi různorodé, stejně tak se různí i jejich pohledy na řešení situace ohledně absence kanalizace a vodovodu v lokalitě. Jiný pohled mají starousedlíci z řad majority, jiný lidé, kteří se sem přistěhovali v posledních letech, jinak celou situaci vnímají Romové nebo domácnosti, jež jsou zde pouze v nájmu. Všechny skupiny se shodují v jednom, totiž že chybějící kanalizace je velkým problémem. Dlouhodobý život v provizoriu, táhnoucí se jednání a nedostatek informací, jsou však zdrojem napětí mezi jednotlivými obyvateli lokality. Oslovení obyvatelé většinou nepopisovali sousedské vztahy v lokalitě jako špatné, ale v průběhu rozhovoru vyslovili obavy z jejich zhoršení nebo konstatovali, že v porovnání s minulostí se vztahy v Dělnických domcích zhoršily. Jednání města vnímají obyvatelé jako jeden z faktorů, který přispívá k tomu, že se vybudování kanalizace stále odkládá nebo dokonce zpochybňuje a je rovněž příčinou toho, že v lokalitě začalo docházet k dichotomizaci mezi částí majoritního obyvatelstva a místními Romy - objevuje se dělení na „my“ a „oni“.

Zaměstnanost

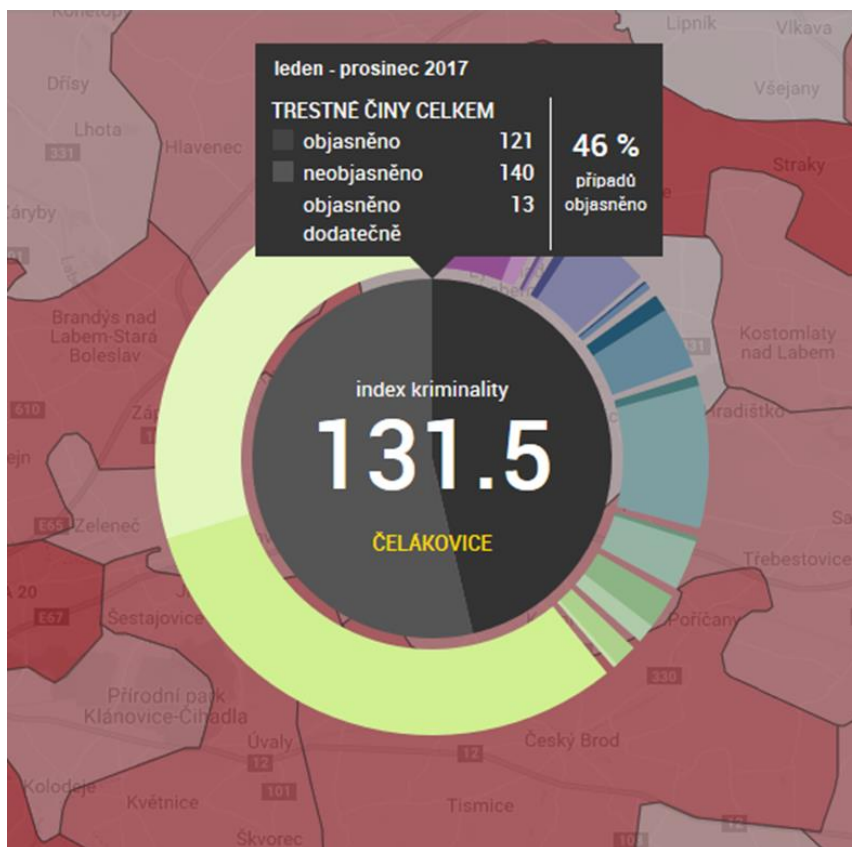
Podle statistik nezaměstnanosti poskytovaných Ministerstvem práce a sociálních věcí bylo v Čelákovcích v květnu 2018 evidováno 99 dosažitelných uchazečů ve věku 15 - 64 let. Jednalo se o evidované nezaměstnané, kteří neměli žádnou objektivní překážku pro přijetí zaměstnání. Dosažitelní uchazeči tvořili 1,3 % z celkového počtu obyvatel města ve věku 15 - 64 let. V lednu 2018 bylo evidováno 90 dosažitelných uchazečů ve věku 15 – 64 let, kteří představovali 1,2 % z celkového počtu obyvatelstva Čelákovic. Podíl nezaměstnaných v Čelákovcích je podobný jako podíl nezaměstnaných v okrese Praha – Východ, který v lednu 2018 činil 1,4 %.

Komentáře dotázaných aktérů k problematice nezaměstnanosti odpovídaly obecnému hodnocení momentální situace v Čelákovcích: nabídka pracovních míst je dostatečná, u mnohých pozic nabídka výrazně převyšuje poptávku. V lednu 2018 činil rozdíl mezi počtem pracovních pozic nabízených úřadem práce a počtem dosažitelných uchazečů o zaměstnání 294 volných míst, v květnu 2018 to bylo 260 volných míst. Do skupiny dlouhodobě nezaměstnaných uchazečů o zaměstnání se podle oslovených aktérů řadí lidé, kteří byli charakterizováni jako osoby, jež jsou z mnoha příčin prakticky nezaměstnatelné. Zejména mají častá omezení k výkonu velkého spektra zaměstnání vyplývající především ze zhoršeného zdravotního stavu, a dále nejsou z různých důvodů motivováni ke vstupu do zaměstnání, případně participují na šedé ekonomice.

Bezpečnost

Za jeden ze základních ukazatelů v této oblasti lze považovat index kriminality – počet spáchaných trestných činů za zvolené časové období na daném území, přepočtený na 10 tisíc obyvatel. V Čelákovících za časový úsek leden až prosinec 2017 dosáhl index kriminality hodnoty 131,5, v porovnání s ostatními obvodními odděleními Policie ČR (dále jen OOP) zaujalo OOP Čelákovice 296. pořadí dle indexu kriminality z celkového počtu 522 OOP. V OOP Brandýs nad Labem – Stará Boleslav byla hodnota indexu kriminality v tomto období 184,2.

Obrázek č. 1: Index kriminality v OOP Čelákovice za období leden až prosinec 2017

Zdroj: Mapa kriminality

V OOP Čelákovice začal od roku 2013 klesat nápad trestné činnosti a naopak stoupl procento objasněných trestných činů.

Tabulka č. 4: Nápad a objasněnost trestné činnosti v OOP Čelákovice v letech 2013 – 2017

Rok	Nápad TČ	Objasněno	Objasněnost v %
2013	535	217	41 %
2014	440	189	43 %
2015	351	169	48 %
2016	269	119	44 %
2017	261	121	46 %
2018 (leden až duben)	114	38	33 %

Zdroj: Mapa kriminality

Nejčastějším typem trestné činnosti v Čelákovících je majetková kriminalita. V roce 2017 byl zaznamenán výskyt krádeží věcí z automobilů (25), krádeží automobilů (13) a jízdních kol (9). Vyskytly se také krádeže vloupáním (14) do bytů a rodinných domů. Zjištěno bylo 9 trestných činů souvisejících s výrobou, držením a distribucí drog. Došlo rovněž k 18 fyzickým útokům a 1 loupeži.

V rámci prevence kriminality je řešena drogová problematika s cílem předcházet a minimalizovat rizika vzniku drogové závislosti u dětí a mladých lidí nebo pomáhat mladým lidem v krizových životních situacích a na cestě ze závislosti. Ve městě působí v této oblasti organizace Semiramis z. ú - Centrum terénních programů Středočeského kraje, která poskytuje služby pro uživatele drog a jejich blízké, a to nejen ve městě Čelákovice, ale i na dalším území ORP Brandýs nad Labem – Stará Boleslav. V rámci terénního programu poskytují pracovníci organizace služby v terénu, jež spočívají ve vyhledávání uživatelů drog metodou oslovování, zajišťují výměnný program, předávají informace o užívání drog se zaměřením na snížení rizik při jejich užívání. Do Čelákovic dojíždějí pracovníci organizace jednou týdně. Poznatky pracovníků lze shrnout následujícím způsobem: podoba lokální drogové scény se mění v souvislosti s dostupností zdrojů a bydlení, její dynamika souvisí s přesuny za zdroji návykových látek (do Prahy, do blízkých měst v okrese Praha – východ, Nymburk nebo Kolín) nebo s migrací za bydlením (squaty, opuštěné budovy, sdílené byty, atd.), mění se rovněž preference užívaných drog – okolo roku 2000 byl v Čelákovících nejvíce užívanou drogou heroin, který byl postupem času nahrazen buprenorfinem (léky Subutex, Suboxon) a v poslední době je mezi uživateli nejvíce rozšířen pervitin.

Podle pracovníků, kteří mají čelákovickou drogovou scénu dobře zmapovanou, nelze z jejich pohledu lokalitu Dělnických domků označit jako místo, jež by se potýkalo se zvýšenou koncentrací uživatelů drog. Dělnické domky nepatří ani mezi místa nálezů použitých injekčních stříkaček.

V rámci preventivních opatření se ve městě realizuje projekt Prevence rizikového chování dětí a mládeže. Jedná se o projekt zaměřený na žáky základních škol, jejich pedagogy, na rodiče žáků a na obyvatele města. Projekt zpracovalo PPPK – Pedagogické, psychologické a právní poradenství Praha 5, do praxe byl zaveden ve školním roce 2016/2017. Jde o program zaměřený na výchovu ke zdravému životnímu stylu a rozvoj pozitivního sociálního chování, na vzdělávání pedagogických pracovníků v oblastech diagnostiky a řešení krizového chování, akceptuje významnou roli rodičů a široké rodiny při výchově dětí, nepomíjí všeobecnou prevenci zaměřenou na širší populaci.

V Čelákovících byla v lednu 2015 přijata vyhláška o stanovení míst, na kterých mohou být provozovány loterie a jiné podobné hry. Městská policie pravidelně monitoruje situaci v této oblasti. Podle vyjádření zástupce městské policie není gamblersství problémem obyvatel Dělnických domků.

Sociální služby

V Čelákovících působí několik poskytovatelů sociálních služeb, jejichž cílovou skupinou jsou osoby ohrožené sociálním vyloučením, respektive osoby žijící v sociálně vyloučených komunitách, osoby v krizi, rodiny s dětmi nebo děti, mládež ve věku od 6 do 26 let ohrožené společensky nežádoucími jevy a osoby bez příštěší. Tyto organizace realizují svou činnost jak v katastrálním území města, tak i mimo něj - jedná se zpravidla o obce ve správním obvodu města Brandýs nad Labem – Stará Boleslav. Mezi významné poskytovatele sociálních služeb zaměřené na výše jmenované cílové skupiny, patří Respondeo, z.s., tato organizace zajišťuje odborné sociální poradenství v rámci občanské poradny. Klíčovým poskytovatelem sociálních služeb, realizátorem programů na podporu rodin s dětmi a komunitní podpory je Rodinné centrum Routa, z.s.

Podle oslovených aktérů z řad pracovníků organizací poskytující sociální služby nepatří obyvatelé Dělnických domků mezi jejich klienty.

Klíčovní poskytovatelé sociálních služeb v Čelákovících

Rodinné centrum Routa, z.s. realizuje programy na podporu rodin s dětmi v Čelákovících a okolí zaměřené na prevenci vzniku negativních vlivů v rodině prostřednictvím poradenství a vzdělávání zaměřeného na partnerské vztahy, výchovu a vývoj dětí, sociální a právní problematiku. Nabízí pravidelnou rodinnou poradnu, zaměřuje se na vytváření neformální komunitní podpory mezi rodinami, klade důraz na zaměstnanost, rovné příležitosti a sladění pracovního a rodinného života, volnočasové aktivity, pobyty pro rodiny, finanční gramotnost, zdravý životní styl atd. Je osobou pověřenou pro výkon sociálně-právní ochrany dětí, v rámci pověření nabízí komplexní služby pro ohrožené rodiny, rodiny se specifickými potřebami a náhradní rodiny (včetně uzavírání dohod o výkonu pěstounské péče). Od roku 2015 je poskytovatelem sociálně - aktivizační služby pro rodiny s dětmi. V rámci Komunitního centra ROUTA jsou nabízeny formální i neformální zdroje pomoci a podpory v komunitě, participativní řešení komunitních a sociálních problémů, odborné poradenství finanční, dluhové, psychologické, poradenství při výchově a vzdělávání dětí, doučování dětí, vzdělávací semináře pro dospělé, doprovázení rodin i jednotlivců v náročné životní situaci.

Respondeo, z.s. zajišťuje odborné sociální poradenství v rámci občanské poradny. Občanská poradna Respondeo je pro čelákovické klienty otevřena každou první středu v měsíci mezi 13 – 17 hodinou. Poradenství je poskytováno v mnoha oblastech, nejčastěji se týká rodinných a mezilidských vztahů, občanskoprávních záležitostí, zadlužení nebo pracovněprávních vztahů. Realizaci poradny zajišťuje jedna sociální pracovnice, která v případě potřeby spolupracuje s poradci a právníkem zajištěnými organizací. O poskytovaných službách Respondeo informuje prostřednictvím letáků, webových stránek a facebookového profilu organizace.

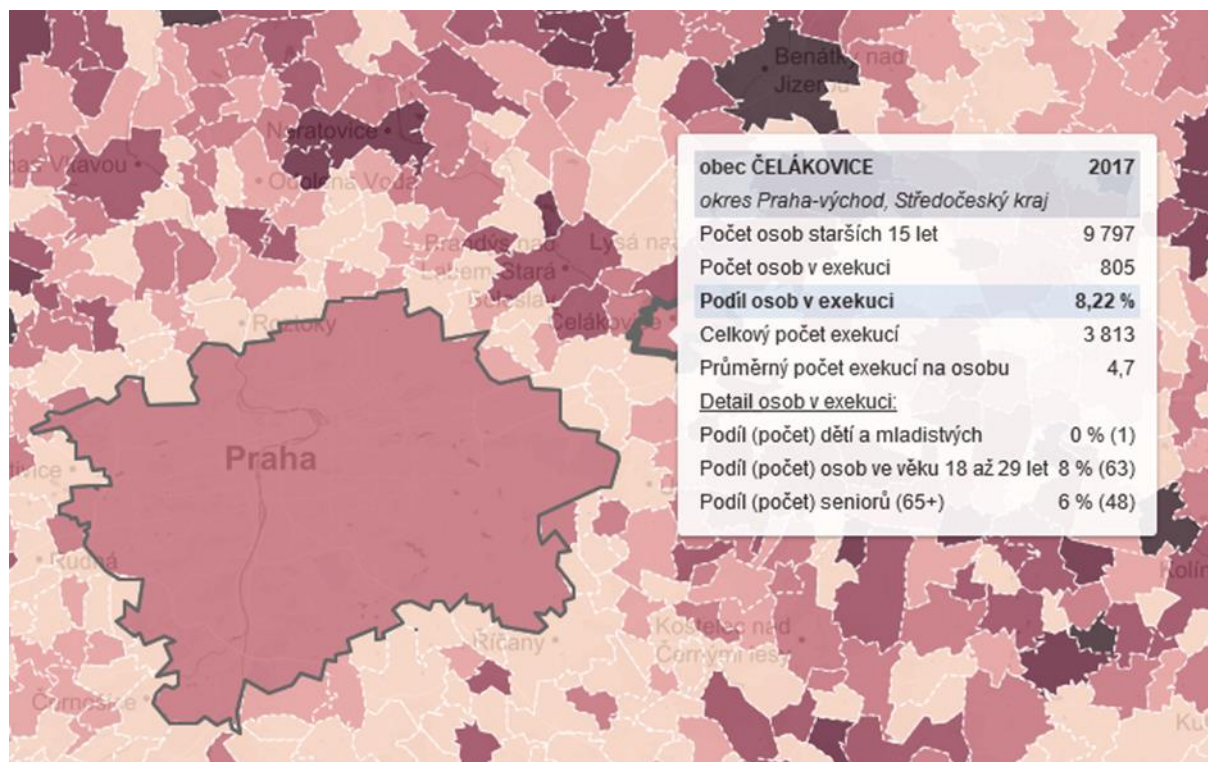
Semiramis z. ú - Centrum terénních programů Středočeského kraje poskytuje služby pro uživatele drog a jejich blízké, a to nejen ve městě Čelákovice, ale i na dalším území ORP Brandýs nad Labem – Stará Boleslav. V rámci terénního programu poskytují pracovníci organizace služby v terénu, jež spočívají ve vyhledávání uživatelů drog metodou oslovování, zajišťují výměnný program, předávají informace o užívání drog se zaměřením na snížení rizik při jejich užívání. Dále poskytují uživatelům drog asistenční služby, poradenství v oblasti zdravotní, sociální a právní. Do Čelákovic dojíždějí pracovníci organizace jednou týdně.

Zadluženost

Zadluženost je fenomén, jenž má na vznik a prohlubování sociálního vyloučení významný vliv. Dlouhodobě neřešená zadluženost, zvláště pak po uvalení exekuce, má často za následek rozhodnutí takto postižených osob pracovat mimo legální trh práce. Dluhy a exekuce patří mezi faktory snižující motivaci při hledání legálního zaměstnání. Neformální zaměstnání a pobírání sociálních dávek je pak z pohledu sociálně vyloučených výhodnější strategií. Zadluženost zaměstnanců bývá vnímána jako komplikace i ze strany zaměstnavatelů, kteří musí srážky ze mzdy na splácení řešit. Zadluženost rovněž ovlivňuje i stabilitu bydlení. Splátka dluhu či exekuční srážka s sebou nese propad ve finančním rozpočtu domácnosti, což může zapříčinit nezaplacení nájemného. Dluhy na nájemném mohou být příčinou ztráty standardního bydlení.

Lze předpokládat, že vývoj zadluženosti v Čelákovících v posledních letech kopíroval vývoj v celé České republice. To znamená, že zadlužení obyvatel se zvyšovalo a rostl také počet osob v exekuci. Podle údajů *Mapy exekucí*³ byl v roce 2017 v Čelákovících podíl obyvatel v exekuci 88,22 %, což je zhruba o 1,48 p. b. méně, než byl celorepublikový průměr, jenž činil 9,70 %.

Obrázek č. 2: Počet obyvatel v exekuci v Čelákovících (2017)

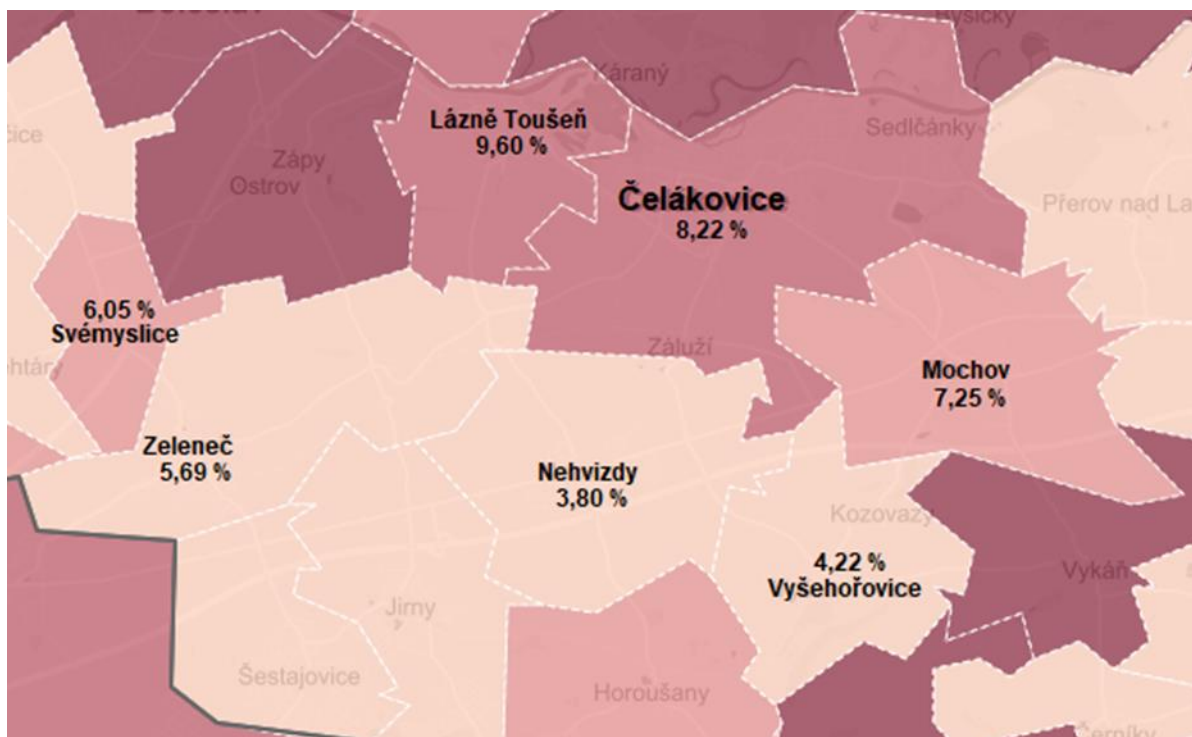
Zdroj: *Mapa exekucí*

Porovnání údajů za roky 2017 a 2016 ukazuje, že v Čelákovících došlo ke zvýšení počtu osob v exekuci (+ 2,4 %; + 19 osob) a tím také k nárůstu podílu osob v exekuci (+ 0,19 p. b.). Celkový počet exekucí se snížil o 131 exekucí (z 3 944 na 3 813) a klesl tak průměrný počet exekucí na osobu (z 5,0 na 4,7).

³ Viz www.mapaexekuci.cz

Ve správním obvodu obce s pověřeným obecním úřadem Čelákovice byl v roce 2017 nejvyšší podíl obyvatel v exekuci v obci Lázně Toušeň, v Čelákovících a Mochově.

Obrázek č. 3: Podíl osob v exekuci ve vybraných obcích ve správním obvodu obce s pověřeným obecním úřadem v Čelákovících (2017)

Zdroj: Mapa exekucí

V ORP Brandýs nad Labem – Stará Boleslav byl v roce 2017 nejvyšší podíl obyvatel v exekuci v obcích Borek (16,39 %), Polerady (13,07 %) a v Brandýse nad Labem – Staré Boleslavi (12,38 %).

Pomoc a podporu se zaměřením na dluhovou problematiku nabízí obyvatelům Čelákovice Respondeo, z.s. Občanská poradna Respondeo je pro čelákovické klienty otevřena každou první středu v měsíci mezi 13 – 17 hodinou. Poradenství je poskytováno v mnoha oblastech, nejčastěji se týká rodinných a mezilidských vztahů, občanskoprávních záležitostí a právě zadlužení. V roce 2017 byla řešena problematika zadlužování ve 14,6 % případů (konzultace, dotazy klientů). Realizaci projektu zajišťovala jedna sociální pracovníce, která v řadě případů úzce spolupracovala s poradci a právníkem zajištěnými organizací. O poskytovaných službách Respondeo informuje prostřednictvím letáků, webových stránek a facebookového profilu organizace. Dluhovou problematikou se zabývá rovněž Rodinné centrum Routa, z.s. Finanční a dluhové poradenství zde zajišťují pracovníci Komunitního centra Routa.

Zadlužené osoby či osoby v exekuci se vyskytují i v lokalitě Dělnické domky. Informace o nařízení exekuce lze najít např. v katastru nemovitostí, případně v obchodním rejstříku. Na druhou stranu jsou zaznamenány i minimálně dva případy úspěšného oddlužení. Za osoby v exekuci jsou v lokalitě Dělnických domků obvykle označováni Romové, což podle výše uvedených zdrojů informací úplně neodpovídá realitě.

Shrnutí

Všechny skupiny obyvatel Dělnických domků jsou ve shodě v tom, že chybějící kanalizace je velkým problémem. Dlouhodobý život v provizoriu, táhnoucí se jednání a nedostatek informací, jsou však zdrojem napětí mezi jednotlivými obyvateli lokality. Oslovení obyvatelé většinou nepopisovali sousedské vztahy v lokalitě jako špatné, nicméně v průběhu rozhovoru vyslovili obavy z jejich zhoršení nebo konstatovali, že v porovnání s minulostí se vztahy v Dělnických domcích zhoršily. V lokalitě byly ovšem zaznamenány i vážnější neshody mezi některými obyvateli.

Jednání města vnímají obyvatelé jako jeden z faktorů, který přispívá k tomu, že se vybudování kanalizace stále odkládá nebo dokonce zpochybňuje a je rovněž příčinou toho, že v lokalitě začalo docházet k dichotomizaci mezi částí majoritního obyvatelstva a místními Romy - objevuje se dělení na „my“ a „oni“. Přičemž obě strany připisují problematizování vyřešení problémů těm druhým.

Na základě výpovědí obyvatel lze konstatovat, že napětí v lokalitě roste spolu s očekáváním návrhů na dořešení situace s chybějící infrastrukturou ze strany města. Tato situace byla vyhodnocena jako riziková z důvodu vyhocení napjatých sousedských vztahů v lokalitě.

Napětí mezi obyvateli se přímo dotýká osob spojovaných se Spolkem Dělnických domků, jež jsou nejvíce aktivní v jednáních se zástupci města i v sousedské komunitě, proto by bylo vhodné, aby se ASZ do řešení problému zapojila jako nezávislý subjekt a případně se pokusila být mediátorem (facilitátorem) hrozícího zvýšeného napětí mezi jednotlivými obyvateli Dělnických domků nebo mezi obyvateli Dělnických domků a zástupci města.

Další podpora ASZ v rámci vzdálené dílčí podpory by proto měla směřovat k tomu, aby lidé v lokalitě dostali maximum dostupných informací o dalších krocích vedoucích k rozhodnutí o výstavbě či nevýstavbě kanalizace, vodovodu a osvětlení. Obyvatelům by mělo být explicitně vysvětleno, co pro ně volba konkrétní varianty výstavby bude obnášet (finanční výdaje, administrativní zátěž, stavební zásahy do obytných jednotek, atd.).

Zdroje

Interní materiály ASZ

SLBD 2011, ČSÚ

Materiály města, stránky města, stránky NNO, stránky Spolku Dělnické domky

www.mapaexekuci.cz

www.mapakriminality.cz